

A gazdasági, társadalmi és egészségügyi válságok hatása a családon belüli erőszak áldozataira

The impact of economic, social and health crises on victims of domestic violence

Domokos Andrea

Prof. Dr., PhD, dékánhelyettes, intézetvezető, tanszékvezető
Károli Gáspár Református Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
domokos.andrea@kre.hu

Absztrakt

Cél: A családon belüli erőszak, a partnerbántalmazás áldozatainak helyzete még súlyosabbá válik válsághelyzetekben. A világon számos konfliktus zajlott, zajlik, amelyeket közgazdászok, szociológusok, kriminológusok, egészségügyi szakemberek és jogászok egyaránt górcső alá vettek az elmúlt években. Az ezzel kapcsolatos legfrissebb kutatások világszerte sok fontos új információval szolgálnak, amelyek segíthetnek a problémára való felkészülésben, a szakmailag kompetens válaszok megadásában.

Módszertan: A világ különböző pontjain lezajlott kutatásokból készült válogatás. A hasonlóságok és különbözőségek megvilágítása, összegzése.

Megállapítások: A feldolgozott szakirodalomból kitéjük, hogy az egyes erőszakformák válsághelyzetekben összekapcsolódnak és még nagyobb veszélyt jelentenek. A makroszinten zajló erőszak, például a háború, mikroszinten is növeli az erőszakos konfliktusokat. A COVID-19 rettegés, a lockdown, a háborús konfliktusok, az éhezés, a klímakatasztrófa okozta válságok továbbgyűrűznek a családi otthonokba és még kiszolgáltatottabbá teszik a családon belüli erőszak és partnerbántalmazás áldozatait. A feldolgozott anyagok többsége a COVID után született kutatásokat elemzi. A COVID-19-járvány a jövőbeli természeti katasztrófák gazdasági hatásainak kezelése és az ezzel összefüggő megnövekedett családon belüli erőszak megelőzése, kezelése kapcsán is sok tanulsággal szolgált.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 03. 29. Átdolgozás: 2024. 08. 14.
Elfogadás: 2024. 09. 02.

Érték: Az elemzések olyan összefüggésekre mutatnak rá, amelyeket tovább kell kutatni és értékelni. A jövőben folytatni kell a makro- és mikroszintű erőszak kutatásokat, a globális szintű közös eredményeket összesíteni kell, és komplex, globális megoldásokat kell kidolgozni. A nemzetközi szervezeteknek tovább kell folytatniuk az adatok gyűjtését, és érthető iránymutatásokat kell adniuk az állami szerveknek és társadalmi szervezeteknek a makro- és mikroszintű problémák együttes kezelésére.

Kulcsszavak: válsághelyzetek, családon belüli erőszak, áldozatok, makro- és mikroszintű erőszak

Abstract

Aim: The situation of victims of domestic violence and partner abuse becomes even more serious in crisis situations. There have been and are ongoing conflicts in the world, which have been scrutinized by economists, sociologists, criminologists, health professionals and lawyers alike in recent years. The latest related research worldwide provides a lot of important new information that can help prepare for the problem and provide professionally competent answers.

Methodology: A selection of research conducted in different parts of the world. Summary reports were prepared to shed light on similarities and differences.

Findings: It is clear from the processed literature that the individual forms of violence are connected in crisis situations and pose an even greater danger. Violence at the macro level, such as war, also increases violent conflict at the micro level. The crises caused by the fear of COVID, the lockdown, war conflicts, hunger, and the climate disaster spill over into family homes and make the victims of domestic violence and partner abuse even more vulnerable. Most of the processed materials analyse research born after COVID. The COVID-19 epidemic also provided many lessons regarding the management and prevention of the economic effects of future natural disasters and the associated increased domestic violence.

Value: Analyses point to relationships that need further research and evaluation. In the future, macro- and micro-level violence research must be continued, common global results must be aggregated, and complex, global solutions must be developed. International organizations must continue to collect data and provide clear guidelines to public bodies and social organizations for the joint management of macro- and micro-level problems.

Keywords: crisis situations, domestic violence, victims, macro- and micro-level violence

Bevezetés

Európa a szovjetrendszer összeomlása után a béke szigete volt, iskolapéldája a „történelem végének”. Mindazok az erőszakos konfliktusok, amelyek a világ más részein (néha akár a mi határainknál) zajlottak, mind távolinak tűntek, úgy éreztük, hogy ezek számunkra veszélytelenek, ránk nem vonatkozhatnak. Ezt az idilli állapotot először a COVID–19 rettegés kérdőjelezte meg, amit azonnal a II. világháborús emlékeket felébresztő orosz agresszió követett. Ebben a környezetben felelőtlenség lenne a kutatók részéről a bezárkózás fenntartása. Meg kell vizsgálnunk az Európán kívüli konfliktusövezeteket, és fel kell készülnünk az életünket drasztikusan megváltoztató konfliktusokkal való együttélésre. Már korábban is megfogalmazódtak olyan gondolatok, hogy megoldási javaslatokat kell keresni a válsághelyzetekben megjelenő kriminális veszélyekre (Deres, 2022). A COVID–19-járvány, a háborús konfliktusok egyaránt azzal a tanulsággal járnak, hogy a nemzetközi szintű felkészülés, fellépés elengedhetetlen az országhatárokat átlépő válságokban (Deres, 2023). A környezeti szűkösség lehetséges következményeire is nemzetközi szinten kell felkészülni. A migráció problémája is állandó feszültségeket generál, erős etnikai ellentétek, társadalmi és kulturális konfliktusok okozója. A globális környezeti problémák országokon belüli bandaháborúkat és államok közötti, akár háborúvá eszkalálódó feszültséget eredményezhetnek (Domokos, 2012).

Egészségügyi válsághelyzet, gazdasági kiszolgáltatottság és a családon belüli erőszak

Mind a családon belüli erőszak, mind a nők elleni erőszak az alapvető jogok határokön átnyúló, rendszerszintű megsértése és súlyos bűncselekmény, amelyet meg kell előzni és büntetőeljárás alá kell vonni (URL1). A COVID–19 súlyosbította a családon belüli erőszak problémáját. Az erőszak intenzívebbé és/vagy súlyosabbá vált ebben a válsághelyzetben (URL2).

Nagyszámú kutatás, publikáció született a mentális és gazdasági stressz okozta konfliktusokról. Az Európai Parlament is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a COVID–19-járvány milyen mértékben érintette a társadalom különböző tagjait, mennyiben váltak többszörösen is áldozatokká. A világjárvány súlyosbította a nemek között meglévő strukturális egyenlőtlenségeket, különösen a nehéz sorsú csoportokhoz tartozó lányok és nők esetében. Sem az EU, sem a tagállamok nem voltak felkészülve a globális válságra és az azt követő gazdasági, társadalmi ellehetetlenülésre. Az állásfoglalásban rögzítik, hogy a tagállamok nem

voltak képesek kezelni a nők és lányok elleni erőszakot. Sem a veszélyhelyzeti reagálási tervekben, sem a jövőbeli globális válsághelyzetekre készülve nem szerepeltettek a nők elleni erőszakot megelőző intézkedési terveket. Ezért kéri a tagállamokat, hogy hozzanak létre biztonságos és rugalmas veszélyhelyzeti riasztórendszereket, segítsék a támogató szolgálatok összehangolt munkáját. Az állásfoglalásban egyúttal arra is felkéri a tagállamokat, hogy osszák meg egymással a kapcsolati erőszak kezelésére irányuló nemzeti szabályozást és a bevált gyakorlatokat. A *Next Generation EU* keretében olyan intézkedésekre szólítják fel a tagállamokat, amelyek a COVID–19-járvány alatt rosszabb helyzetbe került nők társadalmi, gazdasági és nemi egyenlőségét állítják helyre. Ezek az intézkedések különösen fontosak a foglalkoztatásban és a nemi alapú erőszak területén ([URL3](#)).

Írások születettek a közgazdaságtudomány, szociológia területén, amelyek kutatták a COVID–19-járvány és az azt követő konfliktushelyzetek kapcsolatát. A tanulmányok arra törekedtek, hogy a jövőre nézve megoldást találjanak a hasonló kockázatok kezelése érdekében. 2019 decemberétől 2023 júliusáig a vírus világszerte 692 millió embert fertőzött meg, 6,9 millió ember halálát eredményezve. A tanulmányok nyilvánvalóvá tették, hogy a járvány alatt az embereknek egyre növekvő mentális problémákkal, gazdasági nehézségekkel kellett megküzdeniük. A járvány alatt az egyenlőtlenség megnőtt, az egészségügyi és szociális rendszerek megrogytak. A tanulmányok rámutattak arra, hogy ezek a kihívások több konfliktust eredményeztek mind egyéni, mind társadalmi szinten ([Subhasish & Senjuti, 2023](#)).

A COVID–19-járvány után egyre gyakoribbá vált a nők elleni és a partnerkapcsolati online erőszak is ([URL4](#)). Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organisation, WHO) 2021-es adatai szerint a világ női közül minden harmadik legalább egyszer életében áldozata volt fizikai vagy szexuális erőszaknak a partnere vagy más által ([URL5](#)).

A WHO gyorsan reagált a COVID–19 okozta erőszakos jelenségekre, globális stratégiát dolgozott ki a nők és gyermekek elleni erőszak megelőzésére. A WHO szerint még inkább figyelni kell a nők sérülékenyebb csoportjaira, így a fogyatékosággal élő nőkre is, akik fokozottan ki vannak téve a családon belüli erőszak kockázatának. Számukra még nehezebb volt a szolgáltatások elérése, az otthoni gondozás biztosítása a világjárvány alatt. Hasonlóan kiemelt figyelmet kell fordítani a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, menekült nőkre, illetve a konfliktusok által sújtott területeken élő nőkre. Ők a rossz szociális és egészségügyi helyzetük miatt még kiszolgáltatottabbak. A WHO javaslata az egészségügyi intézmények számára, hogy tegyék széles körben hozzáférhetővé a helyben elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatos információkat (például lelki segítségadási

és azonnali segítségkérési lehetőségek, menhelyek). A humanitárius szervezeteknek a COVID–19-járványra való felkészülés során az erőszakot elszenvedő nők és gyermekek segítségét is meg kell szervezniük, valamint össze kell gyűjteniük a nőkkel szemben elkövetett erőszakra vonatkozó adatokat (URL6).

A WHO szerint a COVID–19-világjárvány számos negatív jelenséget erősített fel. A szorongás, a depresszió, a túlzott alkoholfogyasztás és a családon belüli erőszak megnövekedését eredményezte (URL7).

Az ENSZ Női Tagozata (United Nations, UN Women) felhívta a figyelmet arra, hogy az Ebola-járvány alatt is súlyosbodott a nők és gyermekek elleni erőszak: nőtt az emberkereskedelem, a szexuális kizsákmányolás és a gyermekházasságok és szexuális abúzusok száma (URL8).

Az úgynevezett „árnyék pandémia”, azaz a COVID–19 árnyékában megjelenő családon belüli erőszak járvány nemcsak a gazdaságilag fejletlen államokban jelent meg, hanem a gazdag országokban is. A kutatások a családon belüli erőszak növekedése mellett az öngyilkosságra való hajlam és a depresszió növekedését is igazolták. Nők és férfiak esetében egyaránt jellemző volt a személyes biztonságuk miatti szorongás (URL9).

Fontos áttekinteni az egyes országok sokszor eltérő megállapításait, tapasztalatait.

Portugáliában a pandémia alatti a családon belüli erőszak mindkét nemet és valamennyi korosztályt érintette. Az online kérdőívre adott válaszok alapján a bántalmazó 47,3%-ban a partner, illetve expartner, 17,8%-ban a szülő, nevelőszülő, 8,9%-ban a gyermek, nevelt gyermek, 1,4%-ban a testvér, mostohatestvér, 2,7%-ban az áldozattal aktuálisan együtt lakó személy volt. Az áldozatok 21,9%-a nem árulta el, hogy ki bántalmazta. A bántalmazás 13,0%-a verbális, 1,0%-a szexuális, 0,9%-a fizikai volt. A tanulmány kiemeli, hogy a verbális erőszak elszenvedői nagy arányban férfiak voltak. A szerzők további kutatást sürgetnek a férfi áldozatok sebezhetőségének vizsgálata tárgyában. Arra is felhívták a figyelmet, hogy az idős áldozatok közül sokan jeleztek szexuális abúzust (Gama, Pedro, De Carvalho, Guerreior, Duarte, Quintas, Matias, Keygnart & Dias, 2021).

Egy ausztrál tanulmány szerint kimutatható volt, hogy a COVID–19-járvány alatt a családon belüli erőszak áldozatainak gazdasági bizonytalansága nagyobb volt, mint a partnerüké. Az áldozatok pénzügyi bizonytalansága is gyakran nagyobb volt, mint a bántalmazó partneré. Azok, akiknek gazdasági nehézségeik voltak a COVID–19-járvány alatt, nagyobb valószínűséggel tapasztalták meg a fizikai, szexuális és gazdasági abúzust. A COVID–19-járvány akut gazdasági stresszt okozott a társadalomban, és olyanok is családon belüli erőszakot követtek el, akik korábban nem viselkedtek erőszakosan a családjuk körében (URL10).

Az ENSZ Menekültügyi Ügynöksége szerint a menekült nők helyzete a COVID–19-járvány alatt még rosszabbra fordult. Nemcsak anyagi helyzetük romlott, hanem fokozottan ki voltak téve a nemi alapú erőszaknak. Példaként Szíriát és Venezuelát említette az ügynökség ([URL11](#)).

Srí Lankán is hangsúlyozták a kutatók, hogy a családon belüli erőszak bárkit érinthet, függetlenül az életkorától, nemétől, társadalmi rangjától, szexuális orientációjától, vallásától, iskolázottságától vagy gazdasági háttérétől. A családon belüli erőszak különböző kapcsolatokban fordulhat elő, beleértve az együtt élő párokat, házasokat vagy éppen a külön élő partnereket. Srí Lankán a nők és lányok ellen elkövetett erőszakra vonatkozó adatokat 2019-ben a Statisztikai Hivatal gyűjtötte össze. Eszerint a Srí Lanka-i nők kétszer annyi erőszakot szenvedtek el partnerüktől (17,4%), mint idegenektől (7,2%). Hasonlóképpen a partnerektől elszenvedett szexuális erőszak (6,2%) is több, mint a mások által elkövetett (4,1%) ([URL12](#)).

Argentínában is a családon belüli erőszak növekedését észlelték, amikor a nők és partnereik is karanténban voltak. A pandémia miatti lezárások előtti időszakhoz képest 2020-ban a verbális erőszak 12%-kal, a szexuális erőszak 35%-kal, a fizikai erőszak pedig 23%-kal nőtt. Három fő jelenséget jelöltek meg ennek okaként. Az első a bántalmazótól való menekülés lehetősége. A második a társadalmi elszigeteltség, amely a mentális egészségi zavarokhoz és a fokozott alkoholfogyasztáshoz is hozzájárult. A harmadik pedig az elszegényedés ([URL13](#)).

Háborús konfliktusok és a nők elleni erőszak. A nemi erőszak olcsóbb, mint a golyó

A háborúban elkövetett szexuális erőszakot először az 1949. évi Genfi Egyezmény nyilvánította háborús bűncselekménynek. A Nemzetközi Büntetőbíróság 1998. július 17-i Római Statútuma a szexuális erőszak számos formáját emberiség elleni és háborús bűncselekménynek minősíti. Az isztambuli egyezmény egyaránt vonatkozik a béke idején és a fegyveres konfliktusok idején a nők ellen elkövetett valamennyi erőszakos bűncselekményre ([URL4](#)).

Hárs András precíz áttekintést ad arról, hogy a háború alatti szexuális bűncselekmények mikor minősülnek népiirtásnak, háborús bűncselekménynek vagy emberiség elleni bűncselekménynek. Nemcsak a szexuális bűncselekmények, mint nemzetközi bűncselekmények szabályozásának alakulását, hanem a nemzetközi büntetőbíróságok gyakorlatát is bemutatja. Ő idézi Navathenem Pillay nyilatkozatát is, amelyben Pillay leszögezi, hogy a nemi erőszak nem hadizsákmány ([Hárs, 2022](#)).

A fegyveres konfliktusokkal kapcsolatos szexuális erőszak (conflict-related sexual violence, CRSV) fogalmát 2000 óta használja az ENSZ azokra az esetekre, amikor a nemi erőszakot valamely fegyveres konfliktus során követik el (URL14). A nyolc évvel később született határozat kimondja, hogy a fegyveres konfliktusokhoz kapcsolódó szexuális erőszak a hadviselés egy taktikája, ami önmagában fenyegeti a nemzetközi béke és biztonság fenntartását (URL15). 2009-ben is született ENSZ biztonsági tanácsi határozat a konfliktusok idején elkövetett szexuális erőszakról (URL16). A *Stop Rape Now* kezdeményezés (URL17) egy az ENSZ ügynökségeit összefogó hálózat. Célja annak megakadályozása, hogy a nemi erőszakot háborús stratégiaként használják fel. Az UNDP (United Nations Development Programme) Globális Program a Jogrend Erősítésére Konfliktusokban és Konfliktus Utáni Helyzetekben elnevezésű kezdeményezése révén hús, konfliktus által sújtott, vagy konfliktus után álló országban segített a nemi alapú erőszak büntetlenségének megszüntetését célzó nemzeti kapacitás erősítésében (URL16).

Az ENSZ Biztonsági Tanács arra is kereste a választ, hogy miként lehetne a fegyveres konfliktusok során elkövetett szexuális erőszak elkövetőit nemzetközi szinten felelősségre vonni (URL18).

Az első elkövető, akit konfliktusokkal kapcsolatos szexuális erőszak miatt ítélt el a Nemzetközi Büntetőbíróság 2016-ban, egy kongói hadúr volt (URL19).

Női civil szervezetek is gyűjtöttek adatokat arra vonatkozóan, hogy a háború alatt és közvetlenül a háború után hogyan alakul a nemi alapú erőszak. Kutatásuk első fontos megállapítása az volt, hogy még kevés információ áll a társadalomtudósok rendelkezésére a globális válságok alatti erőszakjelenségről, a bűnözés változásairól. A kutatási módszer kidolgozásánál az okok mélyebb megértésére irányuló precíz vizsgálatra ösztönöznek. A globális vizsgálat során természetesen figyelembe kell venni a világ különböző pontjaira jellemző eltérő jellegzetességeket is. A közös jellemző mindenképpen az, hogy a globális válságok során növekvő erőszak elsősorban az eleve sebezhető csoportokat sújtja, ideértve a kisebbségeket és a nőket. Tekintve, hogy a válságok egyre inkább globálissá válnak, az ezek alatt megváltozó deviáns és kriminális magatartások vizsgálata is nemzetközi összehasonlító és multidiszciplináris kutatások tárgya kell legyen (URL20).

Sok országban a béke idején sem volt elégséges a családon belüli erőszak, a nemi alapú erőszak szabályozása, megelőzése. Konfliktusveszély esetén növekszik ezen esetek száma, mivel az erőszak különböző formái összefüggenek és erősítik egymást. A szabályozást már a béke idején is erősíteni kell, fel kell készülni a válságidőszakok még súlyosabb problémáira.

Az erőszakos konfliktusok új viselkedési formákat eredményeznek, miáltal még durvább lesz a nemi erőszak. Ennek oka a stressz, a trauma, a bizonytalanság,

illetve a nemi erőszaknak mint általános viselkedési formának a széles körű elfogadottsága a katonák körében.

Van egy másik esetkör is, amikor konfliktus- vagy veszélyhelyzetekben a nők nemi szabadsága csorbát szenved és erről a jelenségről szinte nem is esik szó. Ilyenkor nem fizikai erőszakkal kényszerítik a nőket szexre, hanem például békefenntartók, segélyszervezetek alkalmazottai élnek vissza hatalmukkal az élelmiszerek, gyógyszerek kiosztása során (URL21).

2021-ben a NATO útmutatásban fogalmazta meg, hogy a fegyveres konfliktusokkal kapcsolatos szexuális erőszak esetén mi a teendője a NATO személyi állományának. Az adatgyűjtés, kötelező jelentéstétel is ezek közé a feladatok közé tartozik (URL22).

Az ENSZ főtitkár 2023-ban megjelent jelentésében a konfliktushoz kapcsolódó szexuális erőszak helyzetét vizsgálta. A kifejezés magában foglalja a szexuális erőszak minden formáját, így például a szexuális rabszolgaságot, a kényszerprostitúciót, a kényszerterhességet, a kényszerabortuszt, a kényszersterilizációt, a kényszerházasságot is. A 2022-es évre vonatkozó jelentés megemlíti többek között a Kongói Demokratikus Köztársaság, Etiópia, Haiti és Dél-Szudán helyzetét. Foglalkozik az Ukrajnában a háború idején történt szexuális erőszakkal is, megállapítva, hogy az a civilekkel és hadifoglyokkal szembeni kínzás és embertelen bánásmód egyik formája volt (URL23).

Itt is fontos áttekinteni az egyes országokra vonatkozó megállapításokat, tapasztalatokat.

A volt Jugoszlávia területén zajlott háború számos szomorú tanulsággal szolgált a nők kiszolgáltatott helyzetével és többszörös áldozati szerepével kapcsolatban. Itt is ki kell emelni azonban, hogy a szexuális erőszak elszenvedői nem kizárólag nők voltak, hanem férfiak is. Az ENSZ-jelentések a háború kezdete óta adatokat rögzítettek a nemi alapú erőszakról, kb. 25 000 nőt, lányt és férfit zaklattak szexuálisan. A szexuális erőszak jellemzője a magas látencia, így ez a szám is csak a regisztrált eseteket jelzi.

A volt Jugoszlávia Nemzetközi Büntetőtörvényszéki (ICTY) ítéletei és Bosnia-Hercegovina Bíróságának ítéletei nyilvánvalóvá tették, hogy a szexuális erőszak rendszerszerű és intézményesített volt, háborús eszközként és etnikai tisztogatásként használták. Így próbálták elérni, hogy az adott területen kisebbségben élők saját szülőföldjükről elmeneküljenek és soha ne térjenek vissza otthonaikba. Ezek az ítéletek a szexuális erőszakot emberiesség elleni bűncselekménynek, háborús bűncselekménynek és népiirtásnak nyilvánították. Korábban elterjedt volt a háború „mellékhatásának” tekinteni a győztesek általi nemi erőszakot, s a társadalmak belenyugodtak abba, hogy a győztes ily módon is kifejezi, hogy maga alá gyűrte a vesztest (URL19).

Nagyon fontos megállapítást tesznek a kutatók a kolumbiai fegyveres konfliktusok kapcsán, amikor kiemelik, hogy a mikro- és a makroszintű erőszak nem választható el egymástól. Amikor háborúk zajlanak, akkor a társadalom amúgy is elnyomott státuszú tagjai, például a nők, nagyobb arányban vannak kitéve az erőszaknak. Tényként kezelik, hogy a háborúk, fegyveres konfliktusok magukban hordják a nők elleni nemi alapú erőszakot, amely így tükrözi a nők társadalomban betöltött általános státuszát. Amennyiben a családon belüli erőszak, a partnerbántalmazás nagyobb társadalmi figyelmet kapna, háború idején sem lennének annyira kiszolgáltatottak a nők a nemi alapú erőszakkal szemben. A kutatók sürgetik a családon belüli erőszakra adott megfelelő választ, amely megváltoztatja a társadalmi közvélekedést és így a fegyveres konfliktusok alatt is szélesebb eszközrendszerrel tudnának védekezni a nők a nemi alapú erőszak ellen (Svallfors, 2023).

Ukrajnában 2023 első felében 160 000-rel több családon belüli erőszak esetet regisztráltak, mint 2021 azonos időszakában. Ez 54%-os növekedést jelent. A nem regisztrált, látenciában maradt esetek pedig akár elérhetik ugyanezt a számot is. A folyamatos harcok, az elszegényedés, a lakhatási problémák megnövelik az általános stressz-szintet, így az ukrán családokon belül is növekszik az erőszak. Az ukrán civil társadalom azonnal megtette a szükséges lépéseket az áldozatok támogatására, azonban szűkös lehetőségeik révén nem tudtak komolyabb eredményeket elérni.

Az orosz hadsereg által megszállt területekről hasonló beszámolók érkeztek, mint amiket a volt Jugoszlávia területén zajló háborúban már megtapasztalhattunk. A háború része az ellenség szexuális „legyőzése” is. A háború kitörése után Pramila Patten, ENSZ különmegbízott azt állapította meg, hogy ezekben a helyzetekben a szexuális erőszakot elszenvedett nők áldozati szerepét másodlagosnak kezelik. Ismét fontosnak tartom megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy ezekben az esetekben jóval nagyobb arányban nők a nemi erőszak áldozatai, ez nem jelenti azt, hogy ne lennének férfi áldozatok is. Ezt az ENSZ-jelentés is tartalmazza (URL24).

Összegző gondolatok

Az egyes erőszakformák válsághelyzetekben összekapcsolódnak és még nagyobb veszélyt jelentenek. A makroszinten zajló erőszak, például a háború, pandémia továbbgyűrűzik a családi otthonokba, és még kiszolgáltatottabbá teszik a családon belüli erőszak és partnerbántalmazás női, férfi és gyermekáldozatait. A COVID-19-járvány a jövőbeli természeti katasztrófák gazdasági

hatásainak és az ezzel összefüggő megnövekedett családon belüli erőszak kezelése, megelőzése kapcsán is sok tanulsággal szolgált. A háborús konfliktusok korábbi és jelenlegi tapasztalatait is tovább kell kutatni és értékelni. A jövőben folytatni kell a makro- és mikroszintű erőszak kutatásokat, a globális szintű közös eredményeket összesíteni kell, és komplex, globális megoldásokat kell kidolgozni. A nemzetközi szervezeteknek tovább kell folytatniuk az adatok gyűjtését, és érthető iránymutatásokat kell adni az állami szervezeteknek és társadalmi szervezeteknek. Az államoknak és a nemzetközi szervezeteknek a régi-új válsághelyzetekre adott aktuális válaszok megadása mellett egy másik, folyamatosan jelenlevő feladatot is meg kell oldaniuk. Biztosítani kell a családon belüli kapcsolatokban és a partnerkapcsolatokban az egyenlő jogokat. Ehhez a széles körű nevelés, tanítás is nélkülözhetetlen, a jogi és intézményi garanciák mellet. Az Európai Unióban kívánalom, hogy az összes nemi alapú erőszakos cselekmény áldozataival foglalkozó szakember és a bűnüldöző szervek tagjai megfelelő képzésben részesüljenek és így biztosítva legyen a megfelelő igazságszolgáltatás (URL4).

Felhasznált irodalom

- Domokos A. (2012). Kriminológia és büntetőpolitika Magyarországon a globális kihívások korában. *Jog-Állam-Politika*, 4(2), 3–12. <https://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.25285147>
- Deres P. (2022). Kiberbiztonság, kiberbűnözés – Helyzetkép a Covid-19-pandémia időszakából. *Kriminológiai Tanulmányok*, 59, 29–46.
- Deres P. (2023). Bűnüldözési prioritások az Európai Unióban. *Kriminológiai Tanulmányok*, 60, 62–82. <https://doi.org/10.58655/KT.60.2023-4>
- Gama, A., Pedro, A. R., De Carvalho, M. J. L., Guerreior, A. E., Duarte, V., Quintas, J., Matias, A., Keygnaert, I. & Dias, S. (2021). Domestic Violence during the COVID-19 Pandemic in Portugal. *Portuguese Journal of Public Health*, 38(Suppl. 1), 32–40. <https://doi.org/10.1159/000514341>
- Hárs A. (2022). Szexuális bűncselekmények mint nemzetközi bűncselekmények az egyes nemzetközi büntetőtörvényszékek gyakorlatában – különös tekintettel a Nemzetközi Büntetőbíróság ítéleteire. *Állam- és Jogtudomány*, 63(4), 47–63. <https://doi.org/10.51783/ajt.2022.4.04>
- Subhasish, M. C. & Senjuti, K. (2023). The interrelationship between the COVID-19 pandemic and conflict behavior: A survey. *Journal of Economic Surveys*, 38(4) 1473–1489. <https://doi.org/10.1111/joes.12587>
- Svallfors, S. (2023). Hidden Casualties: The Links between Armed Conflict and Intimate Partner Violence in Colombia. *Politics & Gender*, 19(1), 133–165. <https://doi.org/10.1017/S1743923X2100043X>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdeletről és azok megelőzéséről: az EU csatlakozása.* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0047_HU.html
- URL2: *The Impact of COVID-19 on Crime: a Systematic Review.* <https://link.springer.com/article/10.1007/s12103-023-09746-4>
- URL3: *P9_TA(2021)0024. A Covid19 okozta válság és a válságot követő időszak nemi dimenziója. Az Európai Parlament 2021. január 21-i állásfoglalása a Covid19 okozta válság és a válságot követő időszak nemi dimenziójáról (2020/2121(INI)) (2021/C 456/18).* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021IP0024>
- URL4: *Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdeletről és azok megelőzéséről: az EU csatlakozása.* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0047_HU.html
- URL5: *The Impact of COVID-19 Pandemic on Intimate Partner Violence (IPV) Against Women.* <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/27551938231185968>
- URL6: *Levels of domestic violence increase as COVID-19 pandemic escalates.* <http://www.emro.who.int/violence-injuries-disabilities/violence-news/levels-of-domestic-violence-increase-as-covid-19-pandemic-escalates.html>
- URL7: *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families. (WHO 2020).* <https://reliefweb.int/report/world/rise-and-rise-interpersonal-violence-unintended-impact-covid-19-response-families>
- URL8: *COVID-19 and ending violence against women.* <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>
- URL9: *Domestic Violence During the COVID-19 Pandemic: A Systematic Review.* <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/15248380211038690>
- URL10: *Economic insecurity and intimate partner violence in Australia during the COVID-19 pandemic.* https://www.aic.gov.au/sites/default/files/2022-05/economic-insecurity-and-ipv_in_australia-during-the-covid-19-pandemic.pdf
- URL11: *The COVID-19 Pandemic Impact on Refugees.* <https://www.womensrefugeecommission.org/crisis-response/covid-19/>
- URL12: *Escalation of Domestic violence against Girls and Women in SL.* https://www.defence.lk/Article/view_article/27532
- URL13: *Domestic violence against women during the Covid-19 pandemic: A scoping review.* <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2665910722000226>
- URL14: *Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325. sz. határozata (2000).* <https://www.un.org/shestandsforpeace/content/united-nations-security-council-resolution-1325-2000-sres1325-2000>
- URL15: *Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1820. sz. határozata (2008).* <https://www.un.org/shestandsforpeace/content/united-nations-security-council-resolution-1820-2008-sres18202008>

- URL16: *Mit tesz az Egyesült Nemzetek a nőkkel és lányokkal szemben elkövetett erőszak ellen?* https://unis.unvienna.org/pdf/factsheets/UNiTE_WhatWeDo_hu.pdf
- URL17: *UN Action Against Sexual Violence in Conflict (UN Action): Stop Rape Now.* <https://www.stopraperow.org/>
- URL18: *Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2106. sz. határozata (2013).* <https://www.un.org/shestandsforpeace/content/united-nations-security-council-resolution-2106-2013-sres21062013>
- URL19: *They came together not to be silenced. Gender-based violence in conflict & the role of women's rights organisations.* <https://kvinnatillkvinna.org/wp-content/uploads/2023/08/The-Kvinna-till-Kvinna-Foundation-they-came-together-not-to-be-silenced-gender-based-violence-in-conflict-the-role-of-womens-rights-organisations.pdf>
- URL20: *Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2467. sz. határozata (2019).* <https://www.un.org/shestandsforpeace/content/united-nations-security-council-resolution-2467-2019-sres24672019>
- URL21: *Preventing and responding to gender-based violence during the war and in post-war settings. Experiences and recommendations of women's NGOs.* <https://www.osce.org/files/f/documents/d/2/530695.pdf>
- URL22: *NATO Policy on Preventing and Responding to Conflict-Related Sexual Violence.* https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_184570.htm
- URL23: *Conflict-related sexual violence - Report of the Secretary-General (S/2023/413).* <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2023/07/factsheet2022-2.pdf>
- URL24: *Ukraine's Battle Against Domestic Violence.* <https://cepa.org/article/ukraines-battle-against-domestic-violence/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Domokos A. (2024). A gazdasági, társadalmi és egészségügyi válságok hatása a családon belüli erőszak áldozataira. *Belügyi Szemle*, 72(10), 1771–1783. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2024.v72.i10.pp1771-1783>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access

közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Domokos Andrea, aki a domokos.andrea@kre.hu e-mail címen érhető el.